

VÍNO

Obsah kapitoly

- vymezení a klasifikace vín
- chemické složení moštu
- chemické složení vína
- analytické metody

Vymezení jednotlivých druhů vín

- révová vína: alkoholické nápoje vzniklé zkvašením hroznového moštu, hroznových bobulí nebo přeměněných bobulí
  - přírodní vína
  - šumivá vína, sekty
  - perlivá vína
  - fortifikovaná vína (dezertní, portská, madeira....)
  - aromatizovaná vína
  - odalkoholizovaná vína (do 0,5 % V/V alkoholu)
  - nízkoalkoholická vína (0,5 až 5 % V/V alkoholu)
- ovocná vína
- sladová vína

Klasifikace přírodních révových vín

(zákon 321/2004 o vinohradnictví a vinařství)

- stolní vína, stolní zemská vína
- jakostní vína (odrůdová a známková): může být uveden ročník sklizně
- jakostní vína s přívlastkem (u nás pouze odrůdová): mošt nesmí být přislazován, konzervovat lze pouze sířením
  - kabinet: cukernatost moštu min. 190 g/l
  - pozdní sběr: min. 210 g/l
  - výběr z hroznů: min. 240 g/l
  - výběr z bobulí: min. 270 g/l
  - výběr z cibéb: min. 320 g/l
  - ledové víno: hrozny musejí být sklizeny při teplotě max. -7°C, při zpracování zůstávají zmrazené a cukernatost moštu je min. 270 g/l
  - slámové víno: hrozny jsou min. 3 měsíce před zpracováním skladovány na slámě nebo rákosu nebo zavěšené ve větraném prostoru a mošt má cukernatost min. 270 g/l

Průměrné složení vinného moštu

- voda: 780-850 g/l
- cukry: fruktosa (hlavní cukr v pozdním sběru a botrytických hroznech), glukosa, sacharosa (10-12 g/l)
celkový obsah cukrů (jako glukosa): 120-250 g/l
- ostatní sacharidy: pektiny (1,2-1,5 g/l), pentosany
- organické kyseliny: vinná, jablečná, jantarová, citronová;
v dobrých ročnících převažuje kys. vinná (60-70 % všech kyselin),
v horších je hlavní složkou kys. jablečná
celk. obsah kyselin (jako kys. vinná): 6-14 g/l
- dusíkaté látky: 0,5-1 g/l
- třísloviny: 0,2 g/l (bílé odrůdy), 1-2,5 g/l (modré odrůdy)
- minerální látky: 2,5-4 g/l (K, Ca, Mg, Na, Fe, PO_4^{3-} , SO_4^{2-} , Cl^-)
- vonné látky

Charakteristiky hroznů některých odrůd

	Kyseliny (g/l moštu)	Cukry (g/l moštu)	Zralost	Výnos (hl/ha)
Pinot blanc	10-15	145-180	1. pol. října	60-80
Müller-Thurgau	5-10	120-145	konec září	≥ 90
Rýnský ryzlink	10-15	120-145	2. pol. října	60-80
Sylvánské zelené	5-10	120-145	1. pol. října	≥ 90
Tramín červený	5-10	145-180	1. pol. října	cca 60
Frankovka	5-10	145-180	2. pol. října	60-80
Modrý portugal	5-10	130-160	1. pol. září	≥ 90

Změny složení při výrobě vína

- fermentace (až 21 dní při 12-14°C pro bílé a při 20-24 °C pro červená vína):
  - klesá obsah cukrů, kyselin a minerálních látek
  - roste obsah alkoholu (až na 12-14 % V/V)
  - postupně se sráží vinný kámen (hydrogenvinan draselný a vinan vápenatý), bílkoviny a třísloviny; po 5-7 dnech sedimentují spolu s kvasnicemi
- zrání (několik měsíců – 8 let)
  - klesá obsah kyselin v důsledku dekarboxylace kys. jablečné za vzniku kys. mléčné
  - vznikají sekundární vonné látky

Další úpravy moštu a vína

- odstranění kalů
- síření moštu: + $\text{K}_2\text{S}_2\text{O}_5$ 3-20 g/hl
- přídavek sacharosy
- odkyselení: přídavek CaCO_3
- přídavek kyselin
- čiření – odstraňování zákalu
  - $\text{K}_4\text{Fe}(\text{CN})_6$
  - bílkoviny, agar
  - bentonity
- stabilizace

Chemické složení přírodních vín

Extrakt

= veškeré rozpuštěné netěkavé látky
obvykle 20-30 g/l, výběrová vína až 60 g/l

Cukry

úplně fermentovaná (suchá) vína: celkem 0,3-5 g/l (hlavně pentosy – arabinosa, rhamnosa, xylosa)
částečně fermentovaná vína až 160 g/l (převažují hexosy, fruktosa tvoří cca 2/3 celk. obsahu)

Ethanol

obvykle 90-130 g/l, obsah nad 144 g/l je známkou fortifikace

Další alkoholy

methanol: 40-200 mg/l

C_3H_7OH , C_4H_9OH , $C_5H_{11}OH$ – alkoholy přiboudliny

2,3-butandiol: 0,4-0,7 g/l

glycerol: 6-14 g/l

D-glucitol: stopy

D-mannitol: pouze ve vínech zkažených mikrobiální činností

Kyseliny

pH vína 2,8-3,8

titrovatelné kyseliny (jako kys. vinná): 4-9 g/l

hlavní kyseliny: vinná, jablečná, jantarová, citronová, (mléčná);

octová a propionová kys. jsou nežádoucí

glukonová kys. (až 2 g/l) vzniká ve víně z botrytických hroznů

Fenolové látky

- fenolové kyseliny a jejich deriváty
- flavan-3-oly (katechiny)
- flavonoly: glykosidy kvercetinu
- proanthokyanidiny (kondenzované třísloviny)
- anthokyaniny: glykosidy anthokyanidinů (kyanidinu, delphinidinu, peonidinu, petunidinu, malvidinu)
  - červená až červenomodrá barviva

Dusíkaté látky

převážně volné aminokyseliny: 200-800 mg/l

(většina bílkovin přechází při fermentaci do sedimentu)

Minerální látky

obsah 1,8-2,5 g/l je nižší než v moštu (3-4 g/l)

v důsledku vysrážení části vinného kamene

složení popela vína: K 33 %, Mg 3,5 %, Ca 3 %, Na 1,5 %, P 7 %, S 4 %, Cl 2 %, Si 0,5 %;

koncentrace Fe ve víně 5-13 mg/l (hodnoty nad 20 mg/l jsou známkou kontaminace při zpracování)

Vonné látky

- terpenické alkoholy (linalool, nerol, geraniol, α -terpineol...)
a jejich glykosidy
- tzv. linalooloxidy (deriváty tetrahydro-pyranu resp. furanu)
- ethylestery alkanových kyselin C_2 - C_{10}
- další estery: hexylacetát, 2-fenylethylacetát, 3-methylbutylacetát, ethyllaktát

Analýza vína

Standardní metody

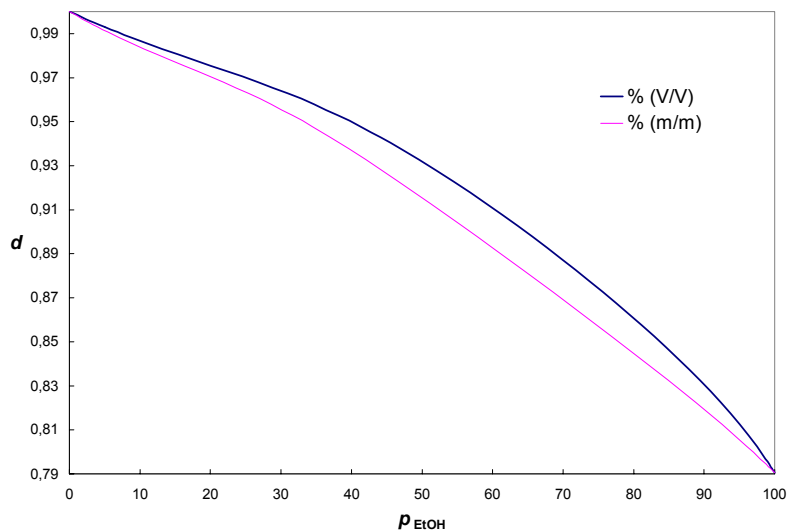
ČSN 56 0216 Metody zkoušení vín

Alkohol

= souhrn veškerých těkavých alkoholů, určí se pyknometricky

Postup: 100 ml vína se zalkalizuje 10 ml vápenného mléka (20 g CaO /l) nebo 1M NaOH , předestiluje se cca 80 % objemu, destilát se okyselí 1ml 2M H_2SO_4 a znovu se destiluje, jímá se 80 ml destilátu do 100 ml odměrné baňky; po temperaci se doplní dest. vodou po značku (na 100 ml). Stanoví se rel. hustota v 50 ml pyknometru. Obsah EtOH se odečte z tabulek.

Vztah mezi složením a relativní hustotou vodných roztoků ethanolu

Extrakt

pyknometrické stanovení rel. hustoty vína a destilátu

Výpočet korigované hodnoty:

$$d_{\text{kor}} = 1 + d_{\text{víno}} - d_{\text{destilát}} - 0,00014 c_{\text{wK}}$$

c_{wK} je koncentrace těkavých kyselin v g/l (jako octová kys.)

Hodnota extraktu se vyhledá v tabulkách.

Bezcukerný extrakt = celk. extrakt – obsah cukrů [g/l]

Celkové kyseliny

ze vzorku se odstraní rozpuštěný oxid uhličitý

a) potenciometrická titrace vína 0,1M NaOH do pH=7

b) titrace 0,05M NaOH na bromthymolovou modř
(přechod ze žlutého do zelenomodrého zbarvení)

výsledek se vyjádří jako obsah vinné kyseliny

Vinná kyselina

přídavkem KCl a EtOH se vysráží hydrogenvinan draselný

odfiltruje se, rozpustí v horké vodě a stanoví titrací

0,1M NaOH na fenolftalein

Těkavé kyseliny

izolace destilací s vodní párou (vyvíječ páry musí obsahovat $\text{Ca}(\text{OH})_2$ a mít pH 8-10)

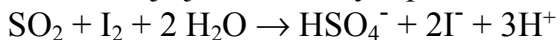
v destilátu se kyseliny stanoví titrací 0,1M NaOH na fft
vyjádření jako octová kyselina

výsledek se koriguje odečtením ekvivalentu kys. siřičité
po jejím jodometrickém stanovení

Oxid siřičitý resp. kyselina siřičitá

se stanovuje jodometricky v prostředí H_2SO_4 na základě reakce

Vázaný siřičitan se nejprve uvolní v zásaditém prostředí

Volný oxid siřičitý

50 ml vína + 3 ml 10M H_2SO_4 + 1 ml nas. Na_2EDTA + škrob
titrace 0,01M I_2 do modrofialového zbarvení

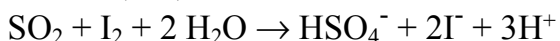
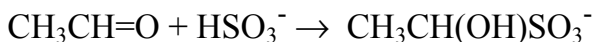
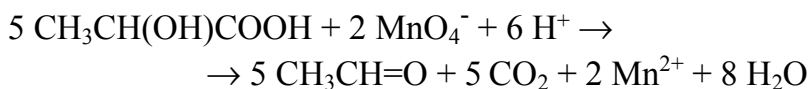
Vázaný oxid siřičitý

víno se po titraci volného SO_2 zalkalizuje přidavkem NaOH
a promíchá, znovu se okyselí kys. sírovou a znovu se dotitruje
0,01M I_2 do modrofialového zbarvení

(je třeba provést korekci na látky oxidovatelné jodem, titrace se
provede s vínem po přidavku formaldehydu)

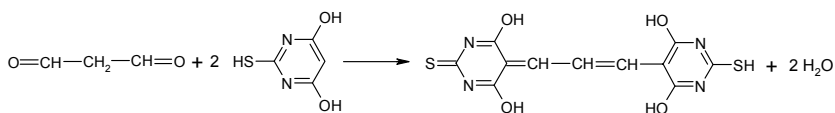
Mléčná kyselina

se oxiduje manganistanem na acetaldehyd, který se z reakční
směsi oddělí destilací (jímá se do roztoku hydrogensířičitanu)
vzniklý acetaldehydbisulfít se rozloží hydrogenuhličitanem
sodným a uvolněný oxid siřičitý siřičitan se stanoví titrací
jodem:

Sorbová kyselina

- a) spektrofotometrické stanovení v UV oblasti:
okyselení vína vinnou kyselinou, destilace sorbové kyseliny
s vodní párou,
stanovení v destilátu měřením A_{256}
- b) spektrofotometrie ve viditelné oblasti:
izolace destilací
oxidace sorbové kyseliny dichromanem na malondialdehyd
 $\text{CH}_3\text{CH}=\text{CHCH}=\text{CHCOOH} \rightarrow \text{O}=\text{CHCH}_2\text{CH}=\text{O}$
reakce s 2-thiobarbiturovou kys. $\rightarrow$ červený produkt

měření A_{532}

Cukry

Chemické stanovení redukujících cukrů podle Bertranda

- neutralizace vína 1M NaOH
- odstranění fenolických látek a odbarvení srážením octanem olovnatým, filtrace
- (inverze: záhřev s HCl na 67-69 °C 5 min, neutralizace)
- reakce s roztokem CuSO_4 , vinanu a NaOH: var 3 min, dekantace sraženiny Cu_2O a její promytí horkou vodou
- přidavek roztoku $\text{NH}_4\text{Fe}(\text{SO}_4)_2$ ve zř. H_2SO_4 do rozpuštění oxidu:
 $\text{Cu}_2\text{O} + 2 \text{Fe}^{3+} + 2 \text{H}^+ \rightarrow 2 \text{Cu}^{2+} + 2 \text{Fe}^{2+} + \text{H}_2\text{O}$
- titrace železnatých iontů roztokem 0,02M KMnO_4 :
 $5 \text{Fe}^{2+} + \text{MnO}_4^- + 8 \text{H}^+ \rightarrow 5 \text{Fe}^{3+} + \text{Mn}^{2+} + 4 \text{H}_2\text{O}$
- ze spotřeby se určí hmotnost glukosy ve vzorku vyhledáním v tabulce
- přidaná sacharosa se určí z rozdílu výsledků po a před inverzí násobením faktorem 0,95